

УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ РИЗИКАМИ ПРИ АДМІНІСТРУВАННІ ПОДАТКІВ

Анотація. Розглянуто шляхи управління податковими ризиками при адмініструванні податків.

Аннотация. Рассмотрены пути управления налоговыми рисками при администрировании налогов.

Annotation. Ways of tax risk management in tax administration were summarized.

Ключові слова: ризик, податковий ризик, адміністрування податків.

З метою забезпечення наповнення дохідної частини бюджету особливої уваги потребує питання поліпшення системи адміністрування податків, що передбачає постійний контроль за правильністю їх нарахування та сплати суб'єктами господарювання. Основним джерелом наповнення бюджету виступає добровільна сплата податків, а основним завданням податкових органів – перевірка цього процесу з урахуванням такої економічної категорії, як податковий ризик та шляхів удосконалення управління ним. Особливої важливості набуває дане питання з точки зору зниження витрат на адміністрування податків в умовах обмеженості фінансових і трудових ресурсів за рахунок їх більш ефективної організації. Саме це й обумовило актуальність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є розгляд шляхів управління податковими ризиками в процесі адміністрування податків.

Податкова поведінка – це загальна характеристика суб'єктів господарювання, що формується на основі встановлених перевірок фактів рівня дотримання ними податкового та валютного законодавства й факторів, що вказують на наявність податкових ризиків, які необхідно обробити [1]. Особливого значення це поняття набуває під час останніх реформацій та прийняття [2].

Податковий ризик – це імовірність порушення податкового законодавства суб'єктами господарювання, внаслідок чого можливі втрати бюджету [1]. Є ще такі визначення, як "фактор ризику" і "фіскальна важливість".

Поняття ризику має ймовірнісний характер і під ним розуміється можливість несплати певної суми податку чи його переплати. Отже, податковий ризик може бути як негативний, так і позитивний. Несплата податку може бути виражена як сума недоїмки з нарахуваного податку (в такому випадку мова йде про явний негативний податковий ризик). У випадку неявного податкового ризику мова йде про приховування від оподаткування чи про перехід у "тіньовий сектор" економіки. Таким чином, явні податкові ризики є достовірними, їх вартісним виразом виступає сума недоїмки (переплати). Неявний податковий ризик може бути виявлений на основі експертних оцінок чи шляхом аналогії при визначенні явних податкових ризиків.

При проведенні податкового аудиту важливо вчасно звернути увагу на визначення ризику в процесі оцінки доцільності прийняття тих чи інших рішень. Метою аналізу ризику є отримання податковим органом необхідної інформації та даних для прийняття рішень про доцільність проведення документальної перевірки.

Організація робіт з аналізу ризиків може виконуватись у такій послідовності: 1) підбір досвідченої команди експертів – спеціальний відділ ДПС; 2) підготовка спеціальних критеріїв можливих ризиків – на основі існуючої бази даних податкових ризиків підприємств; 3) вибір техніки аналізу ризику; 4) встановлення факторів ризику та їх значимості; 5) створення моделі механізму дії ризиків; 6) встановлення взаємозв'язку окремих ризиків та сукупного ефекту від їх дії; 7) розгляд результатів аналізу ризиків, частіше за все у вигляді звіту.

Аналіз ризиків поділяють на два види: кількісний та якісний. Кількісний аналіз ризику повинен дати можливість визначити число та розміри окремих ризиків та ризику в цілому. Якісний аналіз визначає фактори, межі та види ризиків.

Для аналізу податкового ризику доцільно використовувати метод аналогії, метод експертних оцінок, розрахунково-аналітичний метод та статистичний метод. Метод аналогій передбачає використання даних по інших підприємствах, які вже перевірялися. Експертний метод, який відомий як метод експертних оцінок, стосовно податкових ризиків може бути реалізований шляхом вивчення думок досвідчених керівників та спеціалістів. При цьому доцільно встановити показники найбільш допустимих, критичних і катастрофічних втрат надходжень до бюджету, маючи на увазі як рівень ризику, так і його ймовірність. Розрахунково-аналітичний метод базується на теоретичних уявленнях і прогнозних моделях. Останнім часом найбільш застосовуваним став метод статистичних випробувань. До переваг цього методу відносять можливість аналізувати та оцінювати різні шляхи зниження податкового ризику.

Розглядаючи питання методики визначення податкового ризику, слід звернути увагу на те, що початковим

шляхами, починаючи з неформального судження до комплексних економічних та статистичних аналізів, що включають самостійні підрахунки до великомасштабних комп'ютерних моделей.

Податкові ризики можуть бути зумовлені загальноекономічними та ринковими факторами. До загальноекономічних факторів слід віднести: загальний спад обсягів виробництва в країні, збільшення рівня інфляції, уповільнення платіжного обороту, недосконалість і нестабільність податкового законодавства, зменшення рівня реальних доходів і купівельної спроможності населення та ін. Серед ринкових факторів податкового ризику можна виділити: зменшення місткості внутрішнього ринку, падіння ринкового попиту, збільшення пропозиції товарів-субститутів, нестабільність фінансового і валютного ринків тощо.

Таким чином, слід зазначити, що у процесі управління податковими ризиками вирішується широке коло завдань: прогнозування можливого розвитку подій; виявлення причин і джерел ризику, оцінювання імовірності настання ризикової події; аналіз результатів досліджень інших експертів; розробка сценаріїв дій з нейтралізації ризику для досягнення основної мети адміністрування податків – наповнення дохідної частини бюджету.

Література: 1. Лепа Н. Н. Классификационная структура налогового поведения предприятий и варианты их налогового реагирования / Н. Н. Лепа // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2009. – № 3. – С. 43–52. 2. Про затвердження критеріїв, у разі відповідності яким платник податку на додану вартість вважається таким, що має позитивну податкову історію : Постанова від 25 січня 2012 р. № 73. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.